

УДК 811.161.2'374.822

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-18>

Маргарита ЖАДЛУН,

orcid.org/0000-0002-2965-0950

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук

Дніпровського державного медичного університету

(Дніпро, Україна) *ritazhadlun@gmail.com*

Катерина САРЖИНСЬКА,

orcid.org/0000-0002-7190-0087

викладач кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук

Дніпровського державного медичного університету

(Дніпро, Україна) *kukorol@gmail.com*

ЕКСПЛІКАЦІЯ ПОРІВНЯНЬ У ПОВІСТІ ОКСАНИ ЗАБУЖКО «КАЗКА ПРО КАЛИНОВУ СОПІЛКУ»

Ужиток порівнянь – традиційна і яскрава ознака авторського ідіостилю Оксани Забужко. Осягнення таїн порівнянь як мовних засобів репрезентації дійсності письменницею залишається актуальним не лише для науковців, але й для пересічних поціновувачів її творів. У статті проаналізовано семантичний потенціал художніх порівнянь у мовотворчості Оксани Забужко на матеріалі повісті «Казка про калинову сопілку». Визначено лінгвістичний, а саме стилістичний, обсяг та структуру порівняння за тлумаченнями Олександра Пономаріва, Любові Мацько, Олени Селіванової. У результаті суцільної вибірки з досліджуваного твору виокремлено та розглянуто текстові фрагменти, що містять порівняльні конструкції. На основі семантичних особливостей виділених конструкцій визначено тематичні сфери порівнянь залежно від тих чи тих об'єктів, з якими порівняно зображуване (героїв «Казки про калинову сопілку», їхню зовнішність, елементи вбрання, позитивні та негативні риси характеру, фізичні дії, поведінку, внутрішній стан, думки, почуття та ін.), а саме: 1) «Людина» (фізичні якості, дії та стани людини, її національна, класова, вікова приналежність); 2) «Тваринний світ» (рух, здатність видавати характерні звуки, поведінка, стан тварин); 3) «Рослинний світ» (будова, колір, розмір, міцність рослин); 4) «Світ неживої природи» (форми рельєфу, атмосферні явища, стихії буття, небесні тіла, метали, каміння, мінерали); 5) «Світ артефактів» (житло, подвір'я, посуд, харчові продукти, процес приготування їжі, знаряддя праці, предмети побуту, музичні інструменти, предмети розкоші); 6) «Сакральний світ» (християнські обрядові елементи, процес молитви, біблійні та старозавітні сюжети і персонажі); 7) «Міфологічний світ» (міфологічні істоти, як-от відьма, вовкулака, опир, покуття душа, тисячоокий смок). Зроблено висновки, що найважливішими функціями порівнянь у повісті Оксани Забужко є образотворча, стилістична, експресивна та естетична. Подальше дослідження тексту «Казки про калинову сопілку» необхідно зосередити на розгляді структурних особливостей компаративних конструкцій.

Ключові слова: порівняння, порівняльна конструкція, суб'єкт порівняння, об'єкт порівняння, ознака порівняння.

Marharyta ZHADLUN,
orcid.org/0000-0002-2965-0950
Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Language Training and Humanities
Dnipro State Medical University
(Dnipro, Ukraine) ritazhadlun@gmail.com

Kateryna SARZHYNSKA,
orcid.org/0000-0002-7190-0087
Lecturer at the Department of Language Training and Humanities
Dnipro State Medical University
(Dnipro, Ukraine) kukorol@gmail.com

EXPLICATION OF COMPARISONS IN THE NOVEL “THE TALE OF THE GUELDER-ROSE FLUTE” BY OKSANA ZABUZHKO

The use of comparisons is a traditional and distinctive feature of the author's idiosyncrasy of Oksana Zabuzhko. The writer's comprehension of the mysteries of comparisons as linguistic means of representing reality remains relevant not only for the scientists, but also for ordinary connoisseurs of her works. The article analyzes the semantic potential of artistic comparisons in the lingual creativity of Oksana Zabuzhko on the basis of “The Tale of the Guelder-Rose Flute” novel. The linguistic, namely stylistic, volume and structure of comparison according to the interpretations of Olexandr Ponomariv, Lyubov Matsko, Olena Selivanova were determined. The continuous sampling of the studied work resulted in the isolating and analyzing the text fragments containing comparative constructions. On the basis of the semantic features of the distinguished contexts, thematic areas of comparisons are determined depending on the objects they are compared with (the characters of “The Tales of the Guelder-Rose Flute”, their appearance, elements of attire, positive and negative personality traits, physical actions, behavior, internal state, thoughts, feelings, etc.), namely: 1) “Human” (physical qualities, actions and states of a person, his or her nationality, class, or age); 2) “Animal world” (moves, ability to produce characteristic sounds, behavior, state of animals); 3) “Plant world” (structure, color, size, strength of plants); 4) “The world of inanimate nature” (forms of relief, atmospheric phenomena, natural elements, celestial bodies, stones, minerals); 5) “The world of artifacts” (housing, yard, utensils, foodstuff, food preparation, implements, household items, musical instruments, luxury items); 6) “Sacral world” (Christian ritual elements, praying, biblical and Old Testament stories and characters); 7) “Mythological world” (mythological creatures, such as witch, werewolf, ghoul, house spirit, serpent with thousand eyes). It is concluded that the most important functions of comparisons in the novel by Oksana Zabuzhko are visual, stylistic, expressive and aesthetic. Further study of the text of “The Tales of the Guelder-Rose Flute” should focus on the consideration of the structural features of comparative constructions.

Key words: comparison, comparison construction, tenor of comparison, vehicle of comparison, basis for comparison.

Постановка проблеми. Репрезентація дійсності образними засобами мови в художньому дискурсі Оксани Забужко залишається однією з досліджуваних філологічних проблем. Із-поміж цілої низки виражально-зображальних засобів, якими майстерно послуговується письменниця, за частотністю та самобутністю вживання виокремлюємо порівняння. Це пов'язано з тим, що пізнання та відображення навколишнього світу людиною, особливо творчою особистістю, відбувається завдяки пошуковій подібних та відмінних рис у зовнішності, поведінці, характері, що властиві їй та іншим людям, тваринам, рослинам, стихіям природи, предметам тощо. Такі зіставлення закарбовуються в мові, яка, за словами Оксани Забужко, «прив'язує етнос до його природного оточення, до ландшафту, до того кривого, предметно обжитого космосу, з рослинністю та звіриною включно, котрий становить неорганічне тіло народу» (Забужко, 1990: 97).

І хоча порівняння у мовотворчості Оксани Забужко вивчалися раніше (праці Ірини Бабій, Наталії Дарчук, Світлани Єрмоленко, Віталія Кононенка та ін.), питання семантичного розмаїття порівняльних конструкцій у повість «Казка про калинову сопілку», на наше переконання, студійовано недостатньо, тому це стало причиною нашого наукового пошуку.

Аналіз досліджень. Порівняння як лінгвістична категорія досі перебуває у колі зацікавлень вітчизняних мовознавців. У сучасній україністиці дослідження порівнянь збагачено науковими розвідками Олександра Межова про синтаксичні конструкції порівняльної модальності в поезії Тараса Шевченка (Межов, 2014); Марії Заборної про структурно-семантичні параметри складнопідрядних порівняльних речень в ідіології Марка Вовчка (Заборна, 2017); Ольги Донік про функційно-стилістичне навантаження порівняльних конструкцій у творах Надійки Гербіш (Донік, 2018); Раїси

Козак про синтаксичну експресивність порівнянь у мовотворчості Івана Огієнка (Козак, 2019); Ірини Бабій про семантико-естетичні параметри порівнянь у поетичному дискурсі Оксани Забужко (Бабій та ін., 2022). Прикметно, що для такого різнобічного вивчення порівнянь джерельною базою дослідження обрано тексти класичної та сучасної української літератури.

Мета статті – дослідити семантичні особливості порівнянь у творі Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку». Досягненню означеної мети підпорядковано вирішення таких завдань: з'ясувати лінгвістичний обсяг терміна «порівняння»; виокремити з повісті Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку» контексти, що містять порівняльні конструкції; класифікувати та проаналізувати вибрані порівняння; визначити місце порівняльних конструкцій у творі.

Виклад основного матеріалу. Лінгвістичний зміст терміна «порівняння» вважаємо досить опрацьованим. Олександр Пономарів трактує порівняння як «троп, побудований на зіставленні двох явищ, предметів, фактів для пояснення одного з них за допомогою іншого. Стилїстична роль порівнянь полягає у виділенні якоїсь особливості предмета чи явища, яка виступає дуже яскраво в того предмета, з яким порівнюється дане явище» (Пономарів, 2000: 41).

На думку Любові Мацько, порівняння є тропеїчною фігурою, в якій зображення особи, предмета, явища чи дії змальовано через найхарактерніші ознаки, що є органічно властивими іншим: *дівчина струнка, як тополя; волошки сині, як небо; надворі тепло, як улїтку; руки, як у мамі тощо* (Мацько, 2003: 359).

За Оленою Селівановою, порівняння – це «стилїстична фігура, представлена різними синтаксичними конструкціями, що відображають мисленнєву операцію поєднання обох предметів, явищ, ситуацій, ознак на підставі їхнього уподібнення, установлення аналогій між ними» (Селіванова, 2006: 475).

Із наведених мовознавчих тлумачень витікає, що у структурі порівняння розрізняють суб'єкт – те, що порівнюють, об'єкт – те, з чим порівнюють, і ознаку, за якою відбувається порівняння.

Опрацювання повісті Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку» дало змогу реконструювати тематичні сфери порівнянь, серед яких «Людина», «Тваринний світ», «Рослинний світ», «Світ неживої природи», «Світ артефактів», «Сакральний світ», «Міфологічний світ». Розглянемо семантичний потенціал порівнянь виокремлених сфер.

I. Людина. Дослідження порівнянь у творі Оксани Забужко засвідчує, що письменниця неодноразово зіставляє зображуване з людиною. Об'єктами порівнянь стають такі характеристики людини, як-от:

– фізичні якості: «...пояс одчувався як живий – прохолодний, але водночас мовби розпашілий із середини, **як її власна шкіра**»; «...куди вона (баба-прочанка) там направду йшла, сама **як палець**»; «...набиваючи їй куклу жованим хлібом, **ніби власною слиною прагнув перелляти в дитину всю свою снагу**»; «...замерехтіли-закрутилися довкола зірки, переплутуючись, **як світляне волосся, вогненними хвостами**»;

– фізичні дії та стани: «...Ганна-панна рослила в собі свою жовтим світлом горючу обиду – **як мати годує груддю дитя**»; «...вона шугонула з воза, **як навтьоки**»; «...Ганнуса зненацька стала **як укопана**»; «Ганнуса й справді ринулась увихатися, **як навіжена**»; «Вертала додому, **як зварена ...**, а в голові крутилося, **мов у чорторій ускочила**»;

– національна, класова та вікова приналежність: «...бабина дочка, що гордує та менджує найкращими на селі парубками, **як циган кіньми**»; «...озираючи її прицінно чіпким оком ... і тепер примірявся до голої, **як турок у Кафі**»; «...Оленка ... трималася зовсім **як молода господиня, а не як друга з черги дочка на виданні**»; «...Оленка вилежувалась ... прикривши лице лопухом, **мов пані яка**»; «...вона (Ганна) підбирала перед ним губи, ... – **як кривляння малої дитини**»; «...Марія таки й почервонїла, **як слухняна школярка**».

II. Тваринний світ. Авторка часто змальовує героїв твору, їхні характерні ознаки через зіставлення зі свійськими та хижими звірами. Також вона знаходить певну подібність між різними представниками тваринного світу. До найвиразніших ознак, що є ґрунтом для порівнянь, належать такі:

– рух: «...про Ганну-панну, яка тричі приїздила ... **восьмериком таких вороних, як змії**»; «...у дворі грався проти місяця, **змїями вигинаючи шиї, четверик вороних ... коней**»; «...Марія також уся в сріблїзлоті, **навою випливаючи наперед**»; «...Оленка ходила по селу ... не ходила, а **пливла навою**»; «...думки відчитались їй (Ганні) так легко, **мов видимі, – мов зграйка плотви в'юнилась у до дна прозорій воді**»; «...інша лапа ... рвала з неї запаску, заголюючи вище судорожно зіцплених колін, якими вона (Ганна) билась, **як риба хвостом**»; «...вона (Марія) спросоння хвицалася, **як необ'їжджена лошиця**»;

– здатність видавати характерні звуки: «...тут вона (Марія) справді **закричала звіром**»; «...сусід-

ський хлопець, ... стривожив, прокричавши вранці через тин радісно, **наче молодий півник**»; «... повіт хата дітей, гамору й писку, **як у пухнастому, з верхом, решеті весняних курчат**»; «...та чи не тю на вас, баби, чого се ви розкаркались, **як гайворони на сніг**»; «...чоловічок ... тонко, **як поранений пес**, закричав, заскавулів»; «...замалим не пофоркував (Дмитро) з утіхи на те все, чисто **як жеребець**, коли його чешуть»; «...мов бджоли в нічному вулику, сонно дзумчали укриті джерела»; «...Ганнуса ... скрикнула низьким, захриплим голо- сом, **наче ворон влетів у хату**»;

– поведінка та стан: «...він (Дмитро) брав її в облогу ... вихопившись навперейми з-за куців, **як ведмідь**, аж затріщало, аж Ганнуса сахнулася»; «...вона (Ганна) привчилася різко обертатися ... аби їх підловити ... змисел, **як у молодого звіря**, що ще не тямить початку ловів, але настренчується, занюшивши з вітром дух хортів»; «... (Дмитро) мруживсь ото на неї вдоволено, **як кіт на сонечку**»; «...його (самогубця) до неї тягне, **як муху**, на запах»; «...вона (Оленка) чутиметься **як риба в ставку**».

Окремої уваги у «Казці...» Оксани Забужко варта об'єктивація злості через її зіставлення з гускою, шия якої схожа на зміїну, паща як у дикого звіра, а зуби подібні до щучих: «...насправді єдине, чого Оленка домагається, – то побачити Ганнусину злість, як виходить назверх, – тільки цього, й нічого більше, **ніби та злість була гускою**, котру Оленці доручили пасти (великою, грізно шиплячою гускою – о довгій зміїній шиї, о чорній, у гидких заїдах, пащеці, де, придивившись, можна було б, либонь, розгледіти й зуби, такі дрібонькі, **як у щуки**)». Ця складна порівняльно-приєднувальна конструкція, побудована за принципом образної аналогії, нагадує процес нанизування намистин на нитку для збирання намиста.

III. Рослинний світ. Об'єктами порівнянь обрано й рослини за їхніми різноманітними ознаками (формою, будовою, кольором, розміром, міцністю): «...усі голови поверталися в її (Ганни) бік, **як соняшники за сонцем**»; «...і він буде нянчити внуків – цілу гирилицю внуків, білявеньких і пухнастих, голівки **як кульбабки**»; «...стиха шелеснула Ганнуса порепаними, **мов кора**, губами»; «...Ганнуса ... вмить почувала себе **мов серед темного бору** – оточеною з маху **вознесеним чагарником** загальної безмовної неприязні»; «...з лютою силою розгрібаючи чагарі ... обдираючи до крові шкіру, з кожним спалахом болю, що проступав назверх соковитою, **як спіла ягода**, ... – темночервоною краплею»; «...і то, звичайно ж, була

Оленка...: не здихася, не видереш з корінням, **як оцей Петрів батіг**, із думки, з серця»; «...до червоного плетива жилки на крилах носа, що відтак починав потворно **нагадувати невеличку влєжану антонівку**».

IV. Світ неживої природи. У тексті Оксани Забужко простежено вживання порівнянь, що містять об'єкти на позначення неживої природи. Різні форми рельєфу, що здавна символізували щось стале, непохитне й незмінне, слугують для зображення якісних характеристик героїв, їхніх дій, обставин і середовища: «... (Дмитро) стояв навпроти й грав очима, гарний і невразливий, **як скеля проти сонця**»; «...він відчував, як у кінці кожного його висилку зводиться з неї (Марії) йому назустріч щось непроникне й нездвигне, **мов темна гора**». І скеля, і гора вказують на такі характеристики об'єктів порівнянь, як невразливість, міць, нечутливість до зовнішнього впливу. Але, якщо у першому випадку ці ознаки мають позитивну конотацію, то у другому – негативну.

Атмосферні явища також виконують роль того, з чим порівнюється той чи той суб'єкт на основі певних ознак (змінність, рухомість, плинність): «...станула з лиця, **як сніг по весні**, дітвацька пухнявість»; «...ласка звідусюди й **сипалася на неї дощем**»; «...парубочий пояс – вилискувавсь ... рясною грою золотих, **як лелітки на воді**, китиць». Через порівняння з атмосферними явищами описано й інтенсивність людських почуттів: «...Ганнуса ... мов підмінена на час опосідаючою великою, **як хмара**, обидою»; «...озивалася в ньому ніжність – **як легіт**, що поволі виповнює тіло зсередини»; «Оленка заводила серед ночі жалібний нявкіт, ... нескінченно-тужно-квильний, **як осіння сльота**».

Окрім цього, в ролі об'єктів порівнянь виступають стихії буття, а саме:

– вода: «...щез той усміх, **мов водою змило**»; «... не знайшли: **як у воду впала Оленка**»; «... батько співав ... чистим, і якимсь по-чужому молодим, **текучим, як кринична вода, тенором**»; «...вода достоту **мов цілюща**». Визначальними ознаками для порівнянь є текучість, таємничість, свіжість, оновлення води;

– вогонь: «...як підперезеться в неділю червоним поясом, що **мов огонь горить**»; «...поголоска ... полетіла по всіх усядах **як вогонь по соломі**»; «...її обидра ствердла й звузилася на тонке жало, **що вогнем пекло під грудьми**». Через порівняння з вогнем об'єктивовано колір чоловічого пояса, швидкість розповсюдження чутки та пекучий біль від образи;

– повітря: «...чоботи знайшлися другого дня ... **мов з повітря вродились**». Порівняння мов з повітря використано у значенні «нізвідки, з нічого»;

– земля: «...перетворюючи його (серце) на ятрючу, навіть і сном непогасиму пустку, що волала втишення, **наче випалена земля** води у спеку». Знищена сонцем і жаром земля втілює душевну порожнечу Марії, що значно посилює експресивність жіночого образу.

Серед об'єктів компаративних конструкцій у творі виокремлюємо два небесних тіла. Неповний місяць, до якого подібна родима пляма Ганни, стає фатальним для героїв, оскільки він є символом і передвісником нещастя: «...на трохи зависокому як для дівчинки, опукло-буцатенькому лобику виразно темнів збоку невеличкий багрянний серпик, **наче місяць-недобір**»; «...смолисто-кучеряве пасмо **місячної познаки**». Ще одним небесним тілом є зірка: «...змій у комина влетів, такий, **як зірка хвостата**». Тут із падаючою зіркою порівняно змія-диявола, який вночі приходив до Ганни. Це порівняння нагадує старозавітний сюжет про падіння ангела Люцифера з небес на землю.

Такі об'єкти неживої природи як метали, каміння, мінерали надають суб'єктам порівнянь певних ознак, що притаманні їм споконвіку: міць, тривкість, твердість, жорсткість. Твердість і водночас плавкість металу характеризують чоловічий погляд: «...погляд його ... **як** заволочена віддихом **сталь**»; красу та силу тіла Ганни: «...вода скипала довкруги тіла білою піною, **ніби од розжареного заліза, коли виринала на поверхню**»; жорсткість волосся: «...тільки змиваючи дівчинці голову можна було налапати виступаючий під пальцями пружок, ... **жорсткий як дріт**». Порівняння з камінням і мінералами вказують на міць чоловічих рук: «...безлічі дужих, **як кремій, чоловічих рук**»; форму і розмір крапель поту: «...він трусився, криючись великими, **як дрижкі намистини, краплями поту**»; відмінність і обраність групи людей: «...найліпших і найдужчих, найвиборніших, **як діаманти в земній короні**».

V. Світ артефактів. Аналізуючи повість Оксани Забужко, натрапляємо на реалії селянського життя та побуту, які стають об'єктами порівнянь. До таких артефактів уналежноємо:

– житло та подвір'я: «...світ довкола неї і в ній обвалився, **як крокви** в обнятому пожежею домі»; «...Марія ходила **мов сволюком привалена**»; «...Оленка ж ... ухлялася від усяких-будь спроб порозуміння ... одвернутими плечима, **як виставленим глухим парканом**»; «...Ганнуся провалилася в сон, **як у глухий колодязь без сновидінь**»;

«...вихопилося з неї, звідкись аж із-під грудей, **як із колодязя, голос**»;

– посуд: «...так тісно заплітаючи їй коси в дрібушки, аж голівка починала вилискуватись проти вогню з печі, **мов новенький полив'яний глечик**»; «...моє життя, нате, – **як мискою об долівку, розіб'ється**»; «...дівчинці перехопило дух, **мов вибило, як із переповненого бутля, корок**»;

– харчові продукти та процес приготування їжі: «...**гарна мазана паляниця, а не дитина**»; «...каламутні, **як реітки молока на денці чашки, очі**»; «...боляче, по-парубоцькому стискаючи її за плечі, **мов хотів зім'яти всю разом, як тісто**»; «...з цілою злістю, що таким робом відразу доразу наростала, піднімаючись і спухаючи, **як тісто в діжжі**»;

– знаряддя праці та предмети побуту: «...і тільки знай снувала собі тихцем якусь свою гадку, **як нитку на веретені**»; «...вдарив у ніздрі, аж повен рот слини набіг, той **мов залізна клямка, запах**»; «...в устах їй горів чудний, солонуватий посмак – **немов од залізної клямки, яку колись лизнула в дитинстві**»;

– музичні інструменти: «...коли в ушу дзвенить, тільки нижче, глухіше, – дуднючий звук, ніби луна по тому, **як у тулумбас ударено**»; «...відповідь продудоніла, **як у тулумбас ударив**»;

– предмети розкоші: «У панотцевій господі, де було затишно й погідно, **мов по шовку ступаси**»; «...перекладаючи гребенем ніжні, **як шовк, русяві косенята**»; «...парубочий пояс – вилискувавсь проти місяця **коштовним шовком**»; «...виразно знати було плями темні, **наче гетьманський кармазин**»; «...мати ж ростила не просто собі доцю, а – в другім коліні, **наче скарб родинний, потай громаджену-призбирувану**»; «...тверда й цупка, **як дукачик у разкові, певність власної обречености** якомусь іншому приділові».

VI. Сакральний світ. Із-поміж компаративних конструкцій у «Казці...» Оксани Забужко варто виокремити такі, що містять компоненти, семантика яких об'єктивує сакральний світ. У народній свідомості українців християнська віра, як і все, що з нею пов'язано, характеризує те найкраще, найчистіше, найсвятіше, що має особливу цінність. Християнські обрядові елементи як об'єкти порівнянь використано здебільшого з позитивною конотацією: «...а хутір же то, хутір – **як крашанка Великодня, аж сміється здалеку!**» – гарний, багатий, квітучий хутір порівняно з великодньою крашанкою – символом життя і радості (Жайворонок, 2006: 70); «...той вечір, на яким скінчилося її (Ганни) дитинство й почалося дівочтво і який відтисся їй у пам'яті

так гостро, *ніби на неблякнутому образкові*» – гостроту спогадів зіставлено з чіткістю й тривкістю гравіювання на металевому образкові; «У панотцевій господі ... пахло, як у церкві, – воском, і проскурами» – запах в хатині схожий на специфічний запах в церкві; «...живіт нагадував киталтами церковну чашу з Святими Дарами» – тілесну красу Ганни прирівняно до краси священного обрядового атрибута.

Порівняльні конструкції «...в комині навпереміну вило й схлипувало, мов закликало молитися за всіх подорожан»; «...я сповню всі твої бажання, – і зараз же й ринувся сповняти, ревно, як ніп до молитви» мають спільний об'єкт порівняння – процес молитви. У першому прикладі звуки з коми спонукають Ганну до молитви-захисту у її прямому значенні – звернення до Бога та святих (Жайворонок, 2006: 374). У другому прикладі наявний фразеологізм як *ніп до молитви*, значення якого перенесено на суб'єкт порівняння.

Порівняння з біблійною семантикою також побудовано із залученням фразеологізмів. Такі конструкції репрезентують стани людей від відчуття безпеки й захищеності до фізичного і морального виснаження: «...вона (Оленка) ... звікує вік як у Бога за пазухою»; «Марія натомість ходила як з хреста знята».

Письменниця звертається до образу янгола, який засвідчує неможливість народження хлопчика, виконуючи функцію вартового найвищої волі Бога: «...ніби Марії на роду було написано приводити самих дівчат, *ніби янгол зліва чи справа недремно пильнував над їхньою з Василем шлюбною постелею*». У іншому контексті янгол символізує доброзичливість і лагідність слів паломниці: «...і тоді прочанка сказала несподівано лагідно, мов янгол спустився над хатою».

Своєрідною за значенням є конструкція, де суб'єкт і об'єкт порівняння належать до старозавітного сюжету про синів Адама і Єви: «...а чи ж Каїн над своїм плодом не так само, як і брат його, гарував, може, й рук не покладаючи?». У широкому розумінні авторка проводить паралель між братами (Каїном і Авелем) і сестрами (Ганною й Оленою), у вузькому, – порівнюючи важку працю братів, протиставляє їхні труди та бере під сумнів справедливість Божого вибору.

VII. Міфологічний світ. Міфологічні істоти, здебільшого представники нижчої міфології слов'ян, стають об'єктами порівнянь, маркуючи зовнішні та внутрішні вади героїв, їхні дії. До таких істот у повісті належать:

– відьма, що є уособленням диявольської сутності Ганни: «...і з неї озвалося здушеним, і від того по-чужому соромітно глибоким і хрипким, аж таки дійсно відьомським якимсь, голосом»; «...весь хекаючий-сопучий, заласно-граючий-очима запал напасника з місця вифуркував із нього, як відьма в комин»; «...промчавши, мов на мітлі, палаючою думкою»;

– вовкулака, що є символом тваринної сили, агресії, хтонічності Дмитра, який здатен поводити себе як неконтрольований звір: «...звір її напав, ... гарчав і дер її, кігтями й зубами: *вовкулака!*»; «... Дмитро справді завив вовкулакою»;

– опир, що є втіленням злого, обмеженого і фізично неприємного покійного батька Марії: «Батько Маріїн ... червоний з лиця, як опир»;

– покутній дух, з яким порівняно тихий, сумний, але водночас добрий і м'який спів Василя, є захисником домівки та її господарів: «...а під вікном сповідався самотній голос – як покутня душа»;

– тисячоокий смок (змій), з яким зіставлено оновлене тіло Ганни, її нову силу, міць і знання, втілює первородний гріх Єви: «...мов ціле її тіло раптом зробилося чутким і видюцим, як настроєний тисячоокий смок».

Висновки. Отже, вивчення мови твору Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку» дає змогу констатувати, що корпус об'єктів порівнянь за своєю семантикою досить різноманітний. Виокремлення тематичних сфер засвідчує, що найпродуктивнішими серед них є «Тваринний світ» (назви та ознаки диких і свійських тварин, риб, птахів та ін.), «Світ неживої природи» (назви та ознаки ландшафту, явищ атмосфери, небесних тіл та ін.), «Світ артефактів» (назви та ознаки житла, посуду, знарядь праці та ін.). Менш уживаними об'єктами порівнянь стають такі, що належать до сфер «Людина» (певні фізичні якості, дії, стани людини, її класова приналежність та ін.) і «Сакральний світ» (церковно-обрядові та біблійні реалії). Рідше за все у компаративних конструкціях авторка послуговується об'єктами, що належать до сфер «Рослинний світ» (назви та ознаки рослин) і «Міфологічний світ» (різноманітні істоти слов'янської міфології). Найважливішими функціями порівнянь у повісті Оксани Забужко вважаємо образотворчу, стилістичну, експресивну та естетичну. Подальше дослідження «Казки про калинову сопілку» Оксани Забужко варто зосередити на розгляді структурних (синтаксичних) особливостей компаративних конструкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій І. М., Кузьма Д. Ф. Семантико-естетичні параметри порівнянь у поетичному дискурсі Оксани Забужко. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 24. Т. 1. С. 11–16.
2. Дарчук Н., Маковецької Ю., Сорокін В. Словник порівнянь Юрія Андруховича та Оксани Забужко. URL: <http://www.mova.info/porivn.aspx?11=64> (дата звернення: 07.02.2023).
3. Донік О. М. Функційно-стилістичне навантаження порівняльних конструкцій у творах Надійки Гербіш. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. VI (43). С. 19–22.
4. Єрмоленко С. І., Андреева О. А. Семантико-структурна характеристика порівняльних лексем та конструкцій (на матеріалі прози Оксани Забужко). *Мова. Свідомість. Концепт*. 2015. Вип. 5. С. 17–20.
5. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.
6. Забужко О. Казка про калинову сопілку. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=3288> (дата звернення: 05.02.2023).
7. Забужко О. Мова і влада. *Дніпро*. 1990. № 11. С. 94–105.
8. Заборна М. С. Структурно-семантичні параметри складнопідрядних порівняльних речень в ідіолекті Марка Вовчка. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2018. Вип. 45. С. 60–69.
9. Козак Р. Типологічні та функціональні особливості синтаксичної експресивності порівнянь у мовотворчості Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: серія філологічна*. 2019. Вип. XVI. С. 35–41.
10. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ, 2003. 462 с.
11. Межов О. Синтаксичні конструкції порівняльної модальності в поетичних творах Тараса Шевченка. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2014. Вип. 18. С. 297–308.
12. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови: підручник, 3-є вид., перероб. і доп. / за ред. О. Д. Пономарів. Тернопіль, 2000. 248 с.
13. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Київ, 2006. 716 с.

REFERENCES

1. Babii I. M., Kuzma D. F. Semantyko-estetychni parametry porivnian u poetychnomu dyskursi Oksany Zabuzhko [Semantic and aesthetic parameters of comparisons in poetry discourse of Oksana Zabuzhko]. *Zakarpatski filolohichni studii*. 2022. Issue 24. V. 1. P. 11–16 [in Ukrainian].
2. Darchuk N., Makovetska Yu., Sorokin V. Slovyk porivnian Yuriiia Andrukhovycha ta Oksany Zabuzhko [Dictionary of comparisons of Yurii Andrukhovych and Oksana Zabuzhko]. URL: <http://www.mova.info/porivn.aspx?11=64> (data zvernennia: 05.02.2023) [in Ukrainian].
3. Donik O. M. Funktsiino-stylistychnne navantazhennia porivnialnykh konstrukttsii u tvorakh Nadiiky Herbish [Functional-stylistic emphasis in the comparative constructions in the works by Nadiika Gerbish]. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. VI (43). P. 19–22 [in Ukrainian].
4. Yermolenko S. I., Andrieieva O. A. Semantyko-strukturna kharakterystyka porivnialnykh leksem ta konstrukttsii (na materialy prozy Oksany Zabuzhko) [Semantic and structural characteristics of comparative lexemes and constructions (based on the material of Oksana Zabuzhko's prose)]. *Mova. Svidomist. Kontsept*. 2015. Issue 5. P. 17–20 [in Ukrainian].
5. Zhaivoronok V. V. Znaky ukrainskoi etnokultury: slovyk-dovidnyk [Signs of Ukrainian ethnoculture: dictionary-reference book]. Kyiv, 2006. 703 p. [in Ukrainian].
6. Zabuzhko O. Kazka pro kalynovu sopilku [Tale of the Guelder Rose flute]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=3288> (data zvernennia: 05.02.2023) [in Ukrainian].
7. Zabuzhko O. Mova i vlada [Language and power]. *Dnipro*. 1990. № 11. P. 94–105 [in Ukrainian].
8. Zaoborna M. S. Strukturno-semantychni parametry skladnopidriadnykh porivnialnykh rechen v idiolekti Marka Vovchka [Structural and Semantic Parametres of Subordinate Comparative Clauses in Idiolect of Marko Vovchok]. *Linhvistychni doslidzhennia*. 2018. Issue 45. P. 60–69 [in Ukrainian].
9. Kozak R. Typolohichni ta funktsionalni osoblyvosti syntaksychnoi ekspresyvnosti porivnian u movotvorchosti Ivana Ohiiienka [Typological and functional features of the syntactic expressiveness of comparisons in the lingual creativity of Ivan Ohiiienko]. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: seriia filolohichna*. 2019. Issue XVI. P. 35–41 [in Ukrainian].
10. Matsko L. I., Sydorenko O. M., Matsko O. M. Stylistyka ukrainskoi movy [Stylistics of Ukrainian language]. Kyiv, 2003. 462 p. [in Ukrainian].
11. Mezhev O. Syntaksychni konstrukttsii porivnialnoi modalnosti v poetychnykh tvorakh Tarasa Shevchenka [The syntactic structures of comparative modality in the poetic works of Taras Shevchenko]. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*. 2014. Issue 18. P. 297–308 [in Ukrainian].
12. Ponomariv O. D. Stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy [Stylistics of modern Ukrainian language]. Ternopil, 2000. 248 p. [in Ukrainian].
13. Selivanova O. Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Kyiv, 2006. 716 p. [in Ukrainian].